*УДК 81’373.2+82.09*

*https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-6(48)-200-211*

**Бабій Ірина Михайлівна** кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та славістики, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, м. Тернопіль, https://orcid.org/0000-0001-8738-79

**Наливайко Марія Ярославівна** кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та славістики, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, м. Тернопіль, https://orcid.org/0000-0001-8738-7997

**Богач Софія Петрівна** студентка факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка

# ОНІМІЯ РОМАНУ АНДРІЯ КОКОТЮХИ «ВИГНАНЕЦЬ І ЧОРНА ВДОВА»

**Анотація**. У сучасному мовознавстві ще недостатньо вивчено можливості літературно-художніх онімів прозових текстів українських авторів. Тому вивчення власного імені героя чи топонімів, які побутують у творах, потребує особливої уваги, а його ґрунтовний аналіз відкриває можливості для подальших узагальнень.

Мета статті – дослідження літературно-художніх онімів, що функціонують у ретроромані Андрія Кокотюхи «Вигнанець і чорна вдова». Наше завдання – виявити всі літературно-художні оніми, з’ясувати їхнє смислове навантаження, проаналізувати функції, які вони виконують, звернути увагу на мотиви виникнення прізвиськ, визначити роль онімів у творчому задумі автора. Детальний аналіз літературно-художніх онімів ретророману Андрія Кокотюхи «Вигнанець і чорна вдова» дозволив виявити індивідуально-стильові особливості творення власних назв персонажів.

Доведено, що всі літературно-художні антропоніми наділені значним характеристичним потенціалом. Зафіксовано цілу низку літературно-художніх антропонімів-прізвиськ, серед яких виділяються найменування, що характеризують персонажа за зовнішніми ознаками (вадами, виглядом, розумовими здібностями), за родом діяльності.

Автор свідомо обирає імена з прозорою або прихованою семантикою, що зіставляється з долею та вдачею персонажів. Прізвиська й апелятивні найменування виконують важливу ідентифікаційну роль. Система імен у творі відображає соціальну та національну структуру Києва початку XX століття. Ми бачимо поділ на аристократичні імена з іноземним забарвленням.

Топонімний простір роману повністю відповідає реальній карті тогочасного Києва. Використання реальних назв допомагає читачеві зануритися в певний історичний період.

Розкрито етимологічне значення (внутрішню форму) літературно-художніх онімів. На вибір імені, прізвища чи прізвиська героя великий вплив має авторський задум.

**Ключові слова:** літературно-художній антропонім, ім'я, прізвисько, прізвище, топонім.

**Babii Iryna Mykhailivna** phD, Associate Professor of the Department of Ukrainian Language and Slavic Studies, Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk Ternopil, https://orcid.org/0000-0001-8738-7997

**Nalyvaiko Mariia Yaroslavivna** phD, Associate Professor of the Department of Ukrainian Language and Slavic Studies, Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk Ternopil, https://orcid.org/0000-0001-8738-7997

**Bohach Sofiia Petrivna** student of the Faculty of Philology and Journalism, Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk Ternopil, Ukraine

## THE NAME OF ANDRIY KOKOTYUKHA'S NOVEL «THE EXILE AND THE BLACK WIDOW»

Abstract. In modern linguistics, the possibilities of literary and artistic onyms in prose texts by Ukrainian authors have not yet been sufficiently studied. Therefore, the study of the hero's own name or toponyms that occur in works requires special attention, and its thorough analysis opens up opportunities for further generalizations. The purpose of our article is to study literary and artistic onyms that function in Andriy Kokotyukha's retro novel «The Exile and the Black Widow». Our task is to identify all literary and artistic onyms, to clarify their semantic load, to analyze the functions they perform, to pay attention to the

motives for the emergence of nicknames, to determine the role of onyms in the author's creative plan. A detailed analysis of the literary and artistic onyms of Andriy Kokotyukha's retro novel «The Exile and the Black Widow» allowed us to identify individual and stylistic features of the creation of the characters' own names. It is proved that all literary and artistic anthroponyms are endowed with significant characteristic potential. A whole series of literary and artistic anthroponyms-surnames has been recorded, among which names that characterize the character by external signs (flaws, appearance, mental abilities), by type of activity stand out. The author deliberately chooses names with transparent or hidden semantics, which are compared with the fate and character of the characters. Surnames and appellative names play an important identification role.

The system of names in the work reflects the social and national structure of Kyiv at the beginning of the 20th century. We see a division into aristocratic names with a foreign color. The toponymic space of the novel fully corresponds to the real map of Kyiv at that time. The use of real names helps the reader to immerse himself in a certain historical period. The etymological meaning (internal form) of literary and artistic onyms is revealed. The choice of the hero's name, surname or nickname is greatly influenced by the author's intention.

**Keywords:** *literary and artistic anthroponym, name, nickname, surname, toponym.*

**Постановка проблеми**. Літературно-художні оніми суттєво доповнюють загальні уявлення про антропоніми, топоніми та інші розряди власних назв.

**Мета дослідження** – проаналізувати літературно-художні оніми роману «Вигнанець і чорна вдова» А. Кокотюхи; **завдання** – визначити, яку роль відіграють літературно-художні оніми у творенні образів.

**Аналіз досліджень.** Вивченню онімної номінації у художніх творах присвячено дослідження українських науковців (Л. Белей, В. Калінкін, Є. Отін, Ю. Карпенко, О. Сколоздра, А. Вегеш, Л. Селіверсова, Г. Лукаш та ін.).

Власні назви героїв із романів Андрія Кокотюхи уже були предметом зацікавлення у працях А. Вегеш [1].

Актуальним є розгляд ономастикону детективу сучасного українського письменника Андрія Кокотюхи «Вигнанець і чорна вдова». Дослідниця масової літератури Софія Філоненко називає Андрія Кокотюху батьком «українського готичного детективу», хоча сам автор характеризує свої тексти радше як неоготику, напряму пов'язану з актуальними суспільними та соціальними проблемами України [6]. Письменник активно звертається до жанру ретродетективу: цикл романів «Вигнанець» розповідає про

опального колишнього поліцейського Платона Чечеля, котрий веде розслідування напівлегально на тлі драматичних подій початку XX століття – від передвоєнних років аж до громадянської війни 1919 року. Кожен роман циклу пропонує окрему детективну конструкцію, що відповідає авторській концепції серії [5].

**Виклад основного матеріалу**. Роман Андрія Кокотюхи «Вигнанець і чорна вдова» вирізняється розгалуженою системою власних назв, яка охоплює антропоніми, топоніми, гідроніми, урбаноніми та інші групи онімів.

У романі автор відтворює київський детективний антураж початку XX століття та відзначається багатою системою антропонімів, які несуть інформативне характеристичне та сюжетотвірне навантаження. Інтерес до цієї проблеми зумовлений тим, що власні імена персонажів роману не є випадковими: вони несуть семантичний, етимологічний і художній сенс, що суттєво впливає на сприйняття образів.

Літературна ономастика як наукова галузь вивчає особливості вживання власних назв у художніх текстах. Власні назви в художньому творі передусім виконують стилістичну функцію і беруть участь у створенні образів [3].

При цьому, як зазначає Ю. Карпенко, якщо основною функцією власної назви в мові є диференціальна (номінативна або ідентифікаційна), то в літературі вона, хоч і зберігається, але втрачає свою першість. У художній літературі головною є функція стилістична, яка проявляється у двох різновидах: інформаційно-стилістична, виразником якої є внутрішня форма власної назви і яка містить соціальні, ідеологічні, характеристичні дані; та емоційно-стилістична, яка викликає певну оцінку, емоційне ставлення до зображуваного [9, с. 296].

Важливо також враховувати, що письменник добирає ім'я своїм персонажам, уже обміркувавши їхній характер і особливості, знаючи їх роль у розвитку сюжету. Він, на відміну від батьків, що іменують своїх дітей немовлятами, називає вже дорослих, сформованих людей. У доборі наймень автор так чи інакше, свідомо чи несвідомо допасовує їх до створюваних образів, домагається гармонії образу та його імені [3]. Це повністю підтверджується ономастичною практикою Кокотюхи у досліджуваному романі.

У романі «Вигнанець і чорна вдова» зафіксовано 90 різновидів антропонімів, які поділяються на чотири групи. Імена налічують 36 одиниць, прізвища – 30 найменувань, прізвиська – 13, імена по батькові – 11. Топонімія роману налічує 69 одиниць.

Власні назви у романі утворюють кілька виразних структурних типів.

Повні офіційні найменування поєднують ім'я, по батькові та прізвище. Такою тричленною структурою автор послуговується насамперед для головних та значущих персонажів. Головний герой представлений як *Платон Якович Чечель* – молодий київський слідчий, його товариш – *Нікола Самсонович Садовський*, поліцейський [2, с. 32]. Повне найменування одразу вписує персонажа в певне суспільне середовище й надає розповіді документальної достовірності.

Скорочені та розмовні форми імен існують поряд з офіційними і вказують на близькість стосунків або соціальне становище персонажа. *Барон Альфред Вільгельмович фон Шлессер* у родинному колі зветься просто *Альфі*, а його *син Василь відомий як Базиль* – у цій формі відчувається орієнтація аристократичної родини на іноземні зразки [2, с. 123]. Офіційна форма *Нікола* (а не Микола) підкреслює грецьке коріння імені: *«В офіційних документах значуся Ніколою. Так нарекли батьки. Ім'я грецьке, у нас не аж так часто трапляється»* [2, с. 32].

Прізвиська становлять окремий і досить великий структурний пласт власних назв роману. П. Чучка зазначає, що прізвиська – це іменування, які прямо чи метафорично характеризують денотата за його діяльністю, зовнішнім виглядом, поведінкою [10, с. 502]. У романі прізвиська утворені за кількома мотиваційними принципами. Дослідники виокремлюють такі семантичні групи: прізвиська, що вказують на зовнішні ознаки носія; прізвиська, що вказують на особливості поведінки, характер носія; прізвиська, пов'язані з діяльністю носія [4, с. 44]. Ці групи знаходять своє відображення у системі прізвиськ роману Кокотюхи:

– за зовнішніми ознаками або фізичними особливостями: *Митя Більмо* – «білявий такий, з більмом на лівому оці» [2, с. 167]; *Гриць Вовк* – «вовча паща – це коли піднебіння розщеплене» [2, с. 175];

– за характером та поведінкою: *Спиридон Кислий* – «прізвище відповідало зовнішності» [2, с. 236];

– за родом діяльності: *Сажотрус* – злодій, що проникає у будинки через димарі [2, с. 260].

Характеристичні літературно-художні антропоніми здатні вказувати на вік, національність, соціальний статус, сімейний стан денотата, увиразнювати певні риси характеру чи зовнішності персонажа, а також виражати емоційне ставлення до найменованого героя [3].

Власні назви у романі виконують кілька важливих функцій:

1. Характеристична та інформаційно-стилістична функція. Автор свідомо добирає імена, які корелюють із вдачею та долею персонажів. Ім'я *Платон* – грецьке, «той, хто не боїться йти проти течії» – повністю реалізується у сюжеті. Герой сам констатує «вигнання – моя доля» [2, с.

299]. Ім'я *Марія*, яке традиційно асоціюється з образом Богоматері, в контексті роману набуває іронічного забарвлення, адже належить жінці, за якою тягнеться слід смертей [2, с. 68]. Це усвідомлений авторський прийом стилістичного контрасту.

2. Соціальна маркованість. Германське аристократичне найменування барон *Альфред Вільгельмович фон Шлессер* одразу свідчить про приналежність до заможного, орієнтованого на іноземну культуру середовища тогочасного Києва [2, с. 123]. Натомість прізвище *Захарченко* (патронім від імені Захар) разом з іменем *Іван Макарович* підкреслює народний, «козацький» образ старого сищика [19, с. 5].

3. Алюзивна функція. Прізвисько *Сапфо*, яке здобула *Варвара фон Шлессер* у світських колах [2, с. 123], є прямою алюзією на давньогрецьку поетесу, що вписує персонажа у ширший культурний контекст. У романі також органічно згадуються реальні постаті – *Путілін, Струве, Єлизавета Баторі, Салтикова, Відок*, що додає вигаданим подіям реальності.

4. Топонімічна достовірність. У романі Кокотюхи топонімічний простір відтворює реальну географію Києва початку XX століття: *вулиці Велика Житомирська, Хрещатик, Велика Васильківська, площі Царська та Бессарабська, ріки Либідь і Дніпро* [2, с. 25–26]. Усі топоніми надають тексту місцевого колориту й посилює документальність.

Антропонімна система роману «Вигнанець і Чорна вдова» охоплює повні офіційні найменування (ім'я + по батькові + прізвище), скорочені форми, прізвиська та апелятивні найменування, що переходять у власні назви. Серед усіх власних назв роману антропоніми є найчисельнішими. Виділяємо кілька функціонально-семантичних груп: імена з прозорою етимологією, що корелюють із рисами характеру, прізвиська за зовнішніми ознаками, прізвиська за родом діяльності, апелятивні найменування, що набувають функції власних назв.

Антропонім – вид оніма, будь-яка власна назва людини (чи групи людей), в тому числі ім’я, ім’я по батькові, прізвище, прізвисько, псевдонім, криптонім, кличка, андронім, гінеконім, патронім [8, с. 40].

Головний герой роману – *Платон Якович Чечель*, молодий київський слідчий, чиє ім'я грецького походження і традиційно тлумачиться як «широкий», «широкоплечий», «здоровий». Автор вкладає в нього ширший смисл через уста персонажа *Ніколи Садовського*, котрий роз'яснює: у широкому сенсі це означає «*той, хто не боїться йти проти течії*» [2, с. 37]. Така характеристика є точним зліпком з долі героя: відмовившись визнати маніяком особу, наближену до царя, *Чечель* утрачає службу, репутацію та суспільний статус. Після викриття злодіянь він сам констатує: «вигнання – моя доля» [2, с. 299]. Таким чином, доантропонімне значення імені повністю

реалізується у сюжеті. Прізвище *Чечель* не несе очевидного апелятивного значення, однак його звукова різкість і незвичність вирізняють героя серед інших персонажів.

*Нікола Самсонович Садовський* – товариш *Платона Чечеля*, поліцейський, двоюрідний брат *Чорної вдови*. Офіційна форма *Нікола* (а не Микола) підкреслює грецьке походження: ім'я означає «переможець» або «воїн». Герой пояснює: «*Проте в офіційних документах значуся Ніколою. Так нарекли батьки. Ім'я грецьке, у нас не аж так часто трапляється*» [2, с. 32]. Андрій Кокотюха цим проводить паралель між *Платоном* і *Ніколою* – обидва мають рідкісні грецькі імена, але їхні долі розходяться. Оточення характеризує *Садовського* по-різному: для когось він незамінний помічник, для когось лакей, якого підібрали на вулиці».

*Іван Макарович Захарченко* – один з перших персонажів, що появляються у книзі. Старий сищик, зі стриженим коротко, під глечик волоссям. Знаменитий київський агент-пошуковець. Його прізище, що досить часто зустрічається серед українського населення є патронімом від імені Захар. *Іван Макарович* у книзі описується так: «*міцно збитий й незрабний на вигляд дядько, з сивими пишними вусами, що робили його схожим на намальованого козацького полковника*» [2, с. 5]. Його ім’я, по-батькові та прізвище ще більше підтверджують його національний та відданий своїй справі образ.

Родина барона *Альфреда Вільгельмовича фон Шлессера* демонструє характерну для заможного середовища тогочасного Києва орієнтацію на іноземні форми імен. Барон, якого дружина кличе *Альфі*, а сам себе він іронічно називає «старим пеньком», є носієм германського аристократичного іменника. Його діти несуть прозорі характеристики вже через форми своїх імен: алкоголік *Василь* відомий у родині як *Базиль*; *Варвара* отримала в світських колах прізвисько *Сапфо* – алюзія на давньогрецьку поетесу; анархіст *Марко* або *Маркусь* у власній родині отримує прізвиська – «*бур'ян, паршива вівця*», а для двірника він *Панич* [1, с. 123].

У книзі *Варвара* має чіткий, насичений опис: «*як для жінки вона мала заширокі плечі, грубуваті руки і при тому – невеликі груди. Риси обличчя зберігали породу й аристократичність, випнуті вилиці, форма носа не надто правильна, помітна горбинка, губи затонкі, брови зрослися біля перенісся*». В перекладі з латинської Варвара означає «чужоземка», «дикунка». Можна припустити, що автор не випадково вибрав саме це ім’я для персонажа [2, с. 68-69].

Окремого розгляду потребує образ *Марії фон Шлессер*, винесеної в назву роману під прізвиськом *Чорна вдова*: «*Ви помрете від руки вашої*

*чорної вдови женіть її геть*», «*Пан Садовський попередив: вам погрожують смертю від руки молодої дружини. Чому чорна вдова? – Так у народі називають дружин, чиї чоловіки довго не живуть після шлюбу. Таку репутацію має й Марія*» [2, с. 53]. Репутація, зафіксована кількома персонажами роману як характеристика, стає ім'ям-долею: *Марія* «заміжня втретє», а її попередні чоловіки не пережили шлюбу. Само ж ім'я *Марія* – одне з найпоширеніших у слов'янській традиції – у цьому контексті набуває іронічного забарвлення: ім'я, яке асоціюється з образом Богоматері, належить жінці, за якою тягнеться слід смертей. Цей контраст є усвідомленим авторським рішенням.

Значну групу антропонімів роману складають інформаційно-оцінні прізвиська, що характеризують персонажа за зовнішніми ознаками або фізичними особливостями. Так, *Митя Більмо* – один із постатей злочинного світу – отримав прізвисько через характерну ваду зору: «*Білявий такий, з більмом на лівому оці*» [2, с. 167]. *Гриць Вовк* – персонаж, чиє прізвисько фіксує вроджену аномалію: «*вовча паща – це коли піднебіння розщеплене*» [2, с. 175].

Прізвиська одночасно виконують ідентифікаційну і характеристичну функції.

Окремий тип становлять прізвиська за родом злочинної діяльності. *Сажотрус* – злодій, що проникає у будинки через димарі. «*Легенда. Король ведмежатників. Такої категорії, яку навіть вищою не назвеш. …Пролізе всюди, де є димохід. Куди завгодно, де топлять пічки. Навіть, якщо труба горить, Сажотруса вогонь не зупинить. Як він то робить – навіть Апаш не відає. Замки для Сажотруса – трьох видів. Одні одразу відмикає, другі – за десять хвилин, треті – півгодини треба*» [2, с. 260].

*Спиридон Кислий* («*…слідчий дізнавач Спиридон Кислий. Прізвище відповідало зовнішності. Худий цибатий чоловік, чий вік неможливо було визначити на око, завжди, скільки разів перетинався з ним по службі, зустрічав Чечеля кислим виразом обличчя*» [2, с. 236]).

Окрім персонажів, що беруть роль у творенні сюжету в книзі згадується безліч славнозвісних персонажів, знання про яких підтверджують ерудованість автора. Всі вони від *Сапфо, Путіліна, Струве, до Єлизавети Баторі, Салтикової, Відока* доречно вписуються в сюжетні особливості, змістовно та органічно згадуються серед рядків.

Отже, можна стверджувати, що антропонімна система роману Андрія Кокотюхи «Вигнанець і чорна вдова» є художньо вмотивованою і функціонально насиченою. Автор свідомо обирає імена з прозорою або прихованою семантикою, що зіставляється з долею та вдачею персонажів. Прізвиська й апелятивні найменування виконують важливу ідентифікаційну

та оцінну роль. Ім'я в романі є не просто означенням особи – воно стає символічним ключем до образу, а подекуди й до цілого сюжету.

До **топонімного простору** роману «Вигнанець і чорна вдова» належать годоніми, хороніми, ойконіми, гідроніми, урбаноніми, ороніми.

**Гідроніми.** Основу гідронімії роману А. Кокотюхи складають **потамоніми.** Потамонім – вид гідроніма, власна назва будь-якої ріки, потоку [8, с.152]: «*Вилетівши з нетрів, Платон спрямував бричку спершу вздовж берегу Либіді, потім у бік Великої Васильківської, а звідти, повз завмерлий уночі Троїцький базар, - на Благовіщенську, через Караєвську й далі до Бесарабки*» [2, с.25], «*Що ближче підходив Платон до Царської площі, то сильніше відчувався холодний подих Дніпра*» [2, с.26].

**Хороніми** (хоронім – вид топоніма, власна назва будь-якої території, області, району, краю) [8, с. 188]. **Суверенонім** - *Італія, Швеція, російська імперія, Франція, Німеччина, Британія.* Наприклад: «*Коли він перебрався сюди, Хрещатик замостили мозаїкою, спеціально купленою в Швеції*» [2, с.25].

**Регіонім** - власна назва регіону [7, с. 84]: *Сибір* [2, с. 232], *Європа* [2, с. 100]. Напр: «*Письменник Максим Горький, знаний у Європі, на свої гонорари відкрив школу, для робітників у Італії*!» [2, с. 284], «*І в найкращому разі полетите, голубки, у Сибір етапом*» [2, с. 232].

**Районім** - назви адміністративних частин країни: автономії, області, району, округу тощо: *Київська губернія, Чернігівська губернія*. Напр: «*По тому залишаєш Київську губернію за двадцять чотири години*» [2, с. 230].

**Ойконіми.** Ойконім – вид топоніма, власна назва будь-якого поселення: міста, села, а також назви хуторів, висілків і под. [8, с. 130].

Серед них найуживанішими є астіоніми.

**Астіоніми** – вид ойконіма, власна назва міста [8, с. 52]: *Київ, петербург, москва, Одеса, Полтава, Берлін, Ніжин, п'ятигорськ*.

Пор.: «*Як приїхав до Києва шукати щастя, винаймав житло і тільки недавно зміг дозволити собіаптаменти поруч із Кадетським гаєм, у дохідному будинку у Стрекалових*» [2, с. 18]; «*Бородянська волость, маєток Шлессера – Київ, на вулицю Прорізну*» [2, с. 160]; «*Може, я два роки Київ ваш обходив, бо не хотів тебе дражнити*» [2, с. 193]; «*У «Караєвських» знаменитих на весь Київ та найдорожчих лазнях, Чечель не бував*» [2, с. 192]; «*Проте особливому складу, тобто підлеглим сіромахам, Петербург не вірить і вірити не буде*» [2, с. 13]

Найбільше у творі подано урбанонімів. Добре описана київська місцевість.

**Урбаноніми** - назви будь-яких об'єктів всередині міст, населеного пункту [7, с. 81].

**Годоніми** – власні назви вулиць. У романі Андрія Кокотюхи «Вигнанець і чорна вдова» є велика кількість годонімів: *вулиця Велика Житомирська, Батиєва вулиця, вулиця Ямська, Благовіщенська вулиця, Велика Васильківська, Караваєвська, Хрещатик, Миколаївська, Бульварно – Кудрявська, Дмитрівська, Михайлівська, Прорізна.*

Напр: «*Коли щось не подобалося владі, не тільки Батиєву вулицю, а й усю слобідку активно трусили, потім закривали більшість притонів, когось саджали в холодну, і доводилося трусити калитками, відкупатися, усіляко підкреслювати лояльність до влади та, головне, бажання співпрацювати*.» [2, с. 18], «*Хрещатик та прилеглі вулиці якихось півтора десятка років тому теж у міжсезоння потопали в болоті, вулиці навіть часом заливалипотоки брудної води*» [2, с. 25], «*Колишня Ямська слобідка восени та навесні, з потеплінням і відходом зимної погоди, потопала в болоті*» [2, с. 16].

**Агороніми** – назви площ [7, с. 84]: *Царська площа, Євромайдан, Європейська площа, Бессарабська площа, Лук'янівська площа, Бібіковський бульвар, Галицька площа*.

Напр.: « *Найпростіше до Лук'янівки – прямо вниз Бібіковським бульваром до Євбазу. Звідти можна Бульварно-Кудрявською вгору, але простіше – Дмитрівською, низом. Далі – Солдатською слобідкою, а там до Лук'янівської площі знову пряма дорога*» [2, с. 239].

Топонімний простір роману (назви вулиць *Хрещатик, Велика Житомирська, річка Либідь* тощо) повністю відповідає реальній карті тогочасного Києва. Використання реальних назв допомагає читачеві зануритися в певний історичний період.

**Висновки**. У романі власні назви стають важливим інструментом характеристики героїв. Автор влучно підбирає імена, що гармоніюють із внутрішнім світом персонажів.

Система імен у творі відображає соціальну та національну структуру Києва початку XX століття. Ми бачимо поділ на аристократичні імена з іноземним забарвленням, як у родини фон Шлессерів і на традиційні українські патроніми, як-от, наприклад, у Захарченка.

Автор часто використовує імена як ключі до сюжету. Контрастні образи, як у випадку з Марією, Чорною вдовою та згадки реальних історичних постатей Відок, Сапфо розширюють контекст твору, перетворюючи детектив на інтелектуальне полотно.

Таким чином, ономастикон роману є цілісною системою, де кожне слово – від імені головного героя до назви найменшого провулку – допомагає автору відтворити дух часу та розкрити характери персонажів.

Доцільним вважаємо подальші спостереження над ономастиконом письменника.

**Література**

1. Вегеш А. Літературно-художні антропоніми в ретророманах Андрія Кокотюхи із циклу «Вигнанець». *Науковий вісник Ужгородського університету.* Серія: Філологія. 2022. Вип. 2 (48). С. 121–127.
2. Кокотюха А. Вигнанець і чорна вдова. Київ: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2018. 320 с.
3. Літературно-художня ономастика. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Літературно-художня_ономастика (дата звернення: 24.03.2026)
4. Мокляк О. І. Структурно-семантична характеристика прізвиськ села Лихачівка Котелевського району Полтавської області. *Закарпатські філологічні студії.* Вип. 17. Т. 1. 2021. С. 44-48.
5. Офіційний сайт Андрія Кокотюхи. – URL: https://www.kokotuha.com/цикл-вигнанець-завершено-а-може-й/ (дата звернення: 24.04.2026).
6. Письменники України : [вебсайт]. URL: https://www.writers.in.ua/writer/andrii-kokotiuha/ (дата звернення: 24.04.2026).
7. Прокопчук В. С. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник / наук. ред. П. Т. Тронько; МОН України, Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. Київ; Кам'янець-Подільський: Кондор, 2010. 240 с.
8. Словник української ономастичної термінології / Уклад. Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. Харків : Ранок – НТ, 2012. С. 256.
9. Торчинський, М. М. Функції власних назв у художньому мовленні. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. Вип. 2. С. 295-301.
10. Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник. Львів: Світ, 2005. 703 с.

**References**

1. Vehesh A. (2022). Literaturno-khudozhni antroponimy v retroromanakh Andriia Kokotiukhy iz tsyklu «Vyhnanets» [Literary and artistic anthroponyms in Andriy Kokotyukha's retro novels from the «Exile» cycle]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia: Filolohiia. [in Ukrainian].
2. Kokotiukha A. (2018). Vyhnanets i chorna vdova [The Exile and the Black Widow]. Kyiv: Knyzhkovyi klub «Klub simeinoho dozvillia» [in Ukrainian].
3. Literaturno-khudozhnia onomastyka [Literary and artistic onomastics] (2026). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Literaturno-khudozhnia_onomastyka (data zvernennia: 24.03.2026) [in Ukrainian].
4. Mokliak O. I.(2021) Strukturno-semantychna kharakterystyka prizvysk sela Lykhachivka Kotelevskoho raionu Poltavskoi oblasti [Structural and semantic characteristics of nicknames of the village of Lykhachivka, Kotelevsky district, Poltava region]. Zakarpatski filolohichni studii. Vyp. 17. T. 1. [in Ukrainian].
5. Ofitsiinyi sait Andriia Kokotiukhy (2026) [Official website of Andriy Kokotyukha] – URL: https://www.kokotuha.com/tsykl-vyhnanets-zaversheno-a-mozhe-y/ (data zvernennia: 24.04.2026). [in Ukrainian].
6. Pysmennyky Ukrainy : [vebsait]. (2026) [Writers of Ukraine] URL: https://www.writers.in.ua/writer/andrii-kokotiuha/ (data zvernennia: 24.04.2026). [in Ukrainian].

7. Prokopchuk V. S. (2010) Shkilne kraieznavstvo: navchalnyi posibnyk [School local history: a textbook] / nauk. red. P. T. Tronko; MON Ukrainy, Kamianets-Podilskyi nats. un-t im. I. Ohiienka. Kyiv; Kamianets-Podilskyi: Kondor. [in Ukrainian].

8. Slovnyk ukrainskoi onomastychnoi terminolohii (2012)[Dictionary of Ukrainian onomastic terminology] / Uklad. Buchko D. H., Tkachova N. V. Kharkiv : Ranok – NT. [in Ukrainian].

9. Torchynskyi, M. M. (2006). Funktsii vlasnykh nazv u khudozhnomu movlenni [Functions of proper names in artistic speech]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriia 10 : Problemy hramatyky i leksykolohii ukrainskoi movy : zb. nauk. prats. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. [in Ukrainian].

10. Chuchka P. P. (2005). Prizvyshcha zakarpatskykh ukraintsiv. Istoryko-etymolohichnyi slovnyk [Surnames of Transcarpathian Ukrainians. Historical and Etymological Dictionary]. Lviv: Svit. [in Ukrainian].

*Дата першого надходження статті до видання: 14.05.2026*
*Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.05.2026*